

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1984/85:15

om folkpensioner m. m. (prop. 1984/85:100)

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande de i proposition 1984/85:100, bilaga 7 (socialdepartementet) under litt. D. Försäkring vid sjukdom, handikapp och ålderdom upptagna anslagen D 2–4.

I anslutning till anslaget D 2. Folkpensioner behandlar utskottet femton motioner. Fyra av dessa motioner, motionerna 505 (vpk), 986 (s), 2192 (fp) och 2691 (m), tar upp frågor som anknyter till den nyligen tillsatta pensionsberedningens arbete. Motionerna 701 (c) och 1269 (m) tar upp frågan om pensionstillskott till personer som begärt undantagande från ATP och motionerna 423 (fp) och 598 (m) frågan om folkpension till utlandssvenskar. Motionerna 2195 (fp), 2435 (c) och 503 (s) tar upp frågor inom förtidspensioneringen. Bestämmelserna om inkomstprövning av änkepension berörs i motion 1721 (c) och bestämmelserna om inkomstprövning av hustrutillägg i motion 1717 (m). I motion 499 (c) begärs ett förenklat förfarande vid beslut om ålderspension. Motion 1277 (s), slutligen, behandlar rätten för pensionsberättigade som vårdas på institution att själva få uppbära sin pension.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning och avstyrker bifall till samtliga motioner.

Följande reservationer har avgivits:

Res. 1 (vpk) till förmån för motion 505.

Res. 2 (fp) till förmån för motion 2195.

Res. 3 (m) till förmån för motion 2691, yrkande 2.

Res. 4 (m, c) till förmån för motionerna 701 och 1269, yrkande 1.

Vidare har två särskilda yttranden (fp) avgivits.

Propositionen

FEMTE HUVUDTITELN

1. **Folkpensioner.** Regeringen har under punkt D 2 (s. 61–63) föreslagit riksdagen att

till Folkpensioner för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 44 700 000 000 kr.

Motioner

I motion 1984/85:423 av Karin Ahrland (fp) och Jan-Erik Wikström (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av tillämpliga bestämmelser i 5 kap. lagen om allmän försäkring i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1984/85:499 av Lennart Brunander (c) och Karin Israelsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag med innebörd att ålderspension och ATP erhålls automatiskt utan ansökan.

I motion 1984/85:503 av Helge Klöver (s) och Nils Nordh (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredning av pensionspoäng för äldre personer med partiell förtidspension.

I motion 1984/85:505 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen i enlighet med motionens förslag hemställer hos regeringen om

1. tilläggsdirektiv till pensionsutredningen vad gäller utjämning inom ATP-systemet,
2. en plan för standardhöjning för pensionärerna,
3. rättvisare beräkning av värdesäkringen och återinförande av 3-procentsregeln.

I motion 1984/85:598 av Hugo Hegeland (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar att folkpension skall utgå från uppnådda 65 år även för utlandssvenskar vilka betalt folkpensionsavgift,
2. att riksdagen, därest yrkandet under 1 icke skulle bifallas, beslutar att erlagd folkpensionsavgift skall återbetalas till pensionstagaren.

I motion 1984/85:701 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att samtliga pensionärer med låg eller ingen ATP skall tillerkännas pensionstillskott.

I motion 1984/85:986 av Sivert Andersson m. fl. (s) föreslås att riksdagen uttalar sig för att ett efterlönesystem snarast utarbetas och föreläggs riksdagen.

I motion 1984/85:1269 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen vid behandlingen av proposition 1983/84:100, bil. 7 beslutar att folkpensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr. o. m. den 1 januari 1986 skall ha rätt till pensionstillskott i enlighet med vad i motionen anförts,
2. att riksdagen vid behandlingen av proposition 1983/84:100, bil. 7 beslutar att – under förutsättning av bifall till yrkande 1 ovan – för budgetåret 1985/86 under anslaget D 2. Folkpensioner anvisa 44 750 000 000 kr., vilket är ett i förhållande till regeringens förslag 50 000 000 kr. högre anslag.

I motion 1984/85:1277 av Bengt Lindqvist (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheten att i lagen om allmän försäkring införa sådana regler att pensionen för de institutionsboende alltid skall uppbäras av den pensionsberättigade själv eller hans ställföreträdare.

I motion 1984/85:1717 av Görel Bohlin (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning om åtgärder för att förhindra att hustrutillägg utgår även då hustrun har betydande egen inkomst.

I motion 1984/85:1721 av Lennart Brunander (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av de nu gällande reglerna för utbetalande av änkepension i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1984/85:2192 (motivering i 1984/85:2191) av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rörlig pensionsålder och pensionsutredningens uppdrag.

I motion 1984/85:2195 (motivering i 1984/85:2194) av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen beslutar att det skall vara möjligt för arbetsmarknadsmyndigheterna att disponera sådana sjukförsäkringsmedel som reserverats för förtidspensionering av handikappade.

I motion 1984/85:2435 av Agne Hansson (c) och Gösta Andersson (c) hemställs att riksdagen beslutar att hemställa hos regeringen att åtgärder vidtas så att inte nettolöneminskning uppstår vid övergång från pensionering till arbete.

I motion 1984/85:2691 (motivering i 1984/85:2689) av Ulf Adelson m. fl. (m) hemställs

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för översyn av efterlevandepensioneringen.

Utskottet

Inledning

Från anslaget D 2. Folkpensioner bekostas folkpension i form av ålderspension, förtidspension och änkepension samt hustrutillägg och barntillägg till den som uppbär ålders- och förtidspension. Vidare bekostas från anslaget handikappersättning. Folkpensionerna finansieras genom en socialavgift, folkpensionsavgiften, som beräknas täcka 75 % av utgifterna för år 1985. Övriga utgifter finansieras genom skatter.

Utöver folkpensionens generella grundskydd ger ATP ett pensionsskydd som är relaterat till den försäkrades tidigare förvärvsinkomster. ATP finansieras helt genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare.

Ett flertal av motionerna som behandlas i detta betänkande har anknytning till såväl folkpensionsförmånerna som ATP-förmånerna. Utskottet behandlar först mera övergripande motionsyrkanden som berör riktlinjer för den nyligen påbörjad översynen av reglerna inom det allmänna pensionssystemet. Därefter behandlas motionsyrkanden med huvudsaklig anknytning till folkpensionsförmånerna.

Översyn av pensionssystemet

Regeringen har i oktober 1984 bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att göra en översyn av vissa frågor inom den allmänna pensioneringen (dir. 1984:42). En utgångspunkt för utredningsarbetet bör enligt direktiven vara, att folk- och tilläggs pensioneringen ligger fast i sina huvudlinjer och att nuvarande uppbyggnad av pensionssystemet med en grundläggande pensionsnivå oberoende av tidigare förvärvsarbete och kompletterad med en tilläggs pension enligt inkomstbortfallsprincipen bör kvarstå oförändrad. Det finns enligt direktiven inte heller skäl för att ifrågasätta metoderna för finansiering av den allmänna pensioneringen. Tilläggs pensioneringen bör också fortsättningsvis vara utformad som ett fördelningssystem med viss fondering och finansieras genom avgifter från arbetsgivare och försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning och genom fondavkastning. I övrigt bör det stå kommittén fritt att ta upp de frågor som den finner lämpligt. I direktiven har dock särskilt pekats på vissa frågor som kommittén bör ta upp till behandling och analys. Sådana frågor är reglerna för värdesäkring av pensionerna, avtalspensionernas samband med den allmänna pensioneringen, reglerna för intjänande av ATP, möjligheterna till rörlig pensionsålder och reformering av efterlevandepensioneringen. Kommittén bör vidare undersöka i vad mån det är möjligt att genomföra lagtekniska förenklingar inom den allmänna pensioneringen. Alla möjligheter till ökad samordning bör också tas till vara.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Som en allmän utgångspunkt för kommitténs arbete bör gälla att alla förslag som läggs fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser.

Kommittén har antagit namnet pensionsberedningen.

Fyra motioner berör områden som har samband med utredningsarbetet.

I motion 505 av Lars Werner m. fl. framhålls att det nuvarande värdesäkringssystemet för pensionerna ger pensionärer med hög pension betydligt större kompensation för prisökningar än pensionärer med låg pension. Motionärerna begär att pensionsberedningen skall få tilläggsdirektiv om att utforma ett värdesäkringssystem som medför en utjämning av de nämnda skillnaderna. Därvid bör basbeloppet, såsom var fallet före år 1982, räknas upp när konsumentprisindex stigit med 3 %. Vidare bör pensionsberedningen få tilläggsdirektiv om att utarbeta en plan för standardökningar för pensionärerna och särskilda höjningar för dem som saknar eller har låg ATP.

Såsom ovan nämnts står det, med beaktande av den angivna utgångspunkten att folk- och tilläggs pensioneringen skall ligga fast i sina huvudlinjer, kommittén fritt att ta upp de frågor som den finner lämpligt. En av de frågor som enligt utredningsdirektiven bör tas upp i utredningsarbetet är reglerna för värdesäkring av pensionerna. Det bör därvid ankomma på kommittén att undersöka för- och nackdelar med olika metoder för värdesäkring av pensioner och intjänade pensionsrättigheter. Det anges vara av vikt att den

metod för värdesäkring av pensionerna som används kan tillämpas under skiftande konjunkturförhållanden och löneutveckling.

Med hänsyn till det anförda och till att i kommittén ingår företrädare för de fem riksdagspartierna, varför önskemål om vilka frågor inom värdesäkrings-systemet som bör närmare undersökas kan framföras av de olika partiernas representanter i kommittén, anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sivert Andersson m. fl. begär i motion 986 ett tillkännagivande om att pensionsutredningen med största skyndsamhet bör komma med förslag om ett system med "efterlön" för äldre arbetstagare som drabbas av t. ex. företagsnedläggningar.

Bengt Westerberg m. fl. begär i motion 2192 ett tillkännagivande om att pensionsutredningen bör få i uppgift att pröva frågan om en rörlig pensionsålder som innebär att var och en efter eget bestämmande och på likvärdiga ekonomiska villkor får gå i pension mellan 60 och 70 år.

De nuvarande reglerna om rörlig pensionsålder i form av delpension och förtidspension eller i form av förtida uttag eller uppskjutet uttag av ålderspension mellan 60 och 70 år skall också bli föremål för översyn av pensionsberedningen och behandlas med förtur. I det avsnitt av direktiven som behandlar möjligheterna till rörlig pensionsålder påpekas särskilt att syftet med 1976 års reform om en rörlig pensionsålder var att göra det möjligt för den enskilde att anpassa tidpunkten för pensioneringen efter individuella behov och önskemål. Det har dock visat sig att förtida och uppskjutet uttag av ålderspension i praktiken har kommit till användning i förhållandevis liten utsträckning, medan delpensioneringen har utnyttjats i större omfattning framför allt under de första åren efter reformen. Såvitt gäller de ökade möjligheterna till förtidspension av arbetsmarknadsskäl har ett särskilt problem som uppmärksammats varit den förtidspension som sker efter vissa driftsinskränkningar och därav följande arbetslöshet, s. k. 58,3-årspensionering. I debatten om de äldres situation på arbetsmarknaden har också frågan om möjligheten att på eget initiativ lämna anställningen före ordinarie pensionsåldern aktualiserats. Enligt direktiven finns det anledning att närmare överväga om nuvarande regler för en rörlig pensionsålder är tillfredsställande och om regelsystemet har en ändamålsenlig och lagteknisk utformning. Även åldersgränserna bör uppmärksammas. I anslutning härtill bör också frågan om frivilliga avgångar från arbetsmarknaden i förtid prövas från utgångspunkten att ett system med frivilliga avgångar inte kan bygga på att samhället tar kostnadsansvaret.

Inte heller motionerna 986 och 2192 behöver enligt utskottets mening föranleda någon riksdagens åtgärd. De frågor som tagits upp i motionerna kan övervägas inom ramen för pensionsberedningens direktiv, och avsikten är att beredningen skall behandla frågor om rörlig pensionsålder med förtur. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motionerna.

Frågan om en reformering av efterlevandepensioneringen tas upp i motion

2691 av Ulf Adelson m. fl. Motionärerna anser att vid övergången till ett nytt system för efterlevandepensioneringen måste vissa grundkrav tillgodoses. Ett sådant är att rättssäkerheten måste tryggas genom att "intjänad" och registrerad pensionsrätt skall finnas kvar och aktualiseras när mannen avlider. Ett annat krav är att övergångstiden till ett nytt system skall vara så lång att familjerna får möjlighet att till överkomliga kostnader bygga upp ett kompletterande pensionskydd. Slutligen måste ett nytt system utformas med hänsynstagande till att barn inte enbart behöver försörjning utan också vård och tillsyn. En efterlevande förälder måste därför få ekonomisk möjlighet att ägna tillräcklig tid åt hem och barn så länge det behövs. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om att översynen av efterlevandepensioneringen skall bedrivas efter de nämnda riktlinjerna.

Såvitt gäller frågan om hur ett nytt system för efterlevandepensioneringen skall utformas lämnar direktiven denna öppen. Med hänsyn till att regeringens främsta motiv för att återkalla proposition 1983/84:73 med förslag till en reformering av efterlevandepensioneringen m. m. var att en bred parlamentarisk uppslutning borde eftersträvas vid en förändring av efterlevandepensioneringen, utgår utskottet från att pensionsberedningen arbetar utifrån en sådan målsättning. Det finns mot denna bakgrund inte anledning för riksdagen att göra ett tillkännagivande om riktlinjer för utredningsarbetet i enlighet med vad som begärts i motion 2691, och utskottet avstyrker bifall till motionen.

Pensionstillskott vid undantagande från ATP

Pensionärer utan ATP eller med låg ATP har utöver grundpension rätt till pensionstillskott. Pensionstillskott utgår för närvarande med 48 % av basbeloppet för ålderspensionär och med 96 % av basbeloppet för folkpensionär med hel förtidspension.

En försäkrad hade före den 1 januari 1982 möjlighet att anmäla undantagande från ATP såvitt avsåg inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Ett sådant undantagande kan medföra att pensionstillskotten helt eller delvis reduceras, eftersom vid bedömning av rätten till pensionstillskott hänsyn skall tas till den ATP som skulle ha utgått om undantagande inte hade skett. Reducering sker även beträffande ålders-, förtids- och änkepension till änka efter den som haft undantagande från ATP.

Två motioner tar upp frågan om rätt till pensionstillskott vid undantagande från ATP. I motion 701 av Rune Gustavsson m. fl. begärs ett beslut av riksdagen om att samtliga pensionärer med låg eller ingen ATP skall tillerkännas pensionstillskott. I motion 1269 av Nils Carlshamre m. fl. begärs (yrkande 1) ett beslut om att sådana folkpensionärer som hade ett gällande undantagande före den 1 juli 1982 och som inte fr. o. m. detta datum valt att ha kvar undantagandet skall ha rätt till pensionstillskott fr. o. m. den 1 januari 1986, och (yrkande 2) att riksdagen skall anvisa ytterligare 50 milj. kr.

härför till anslaget D 2. Folkpensioner.

Utskottet har under en följd av år behandlat yrkanden om rätt till pensionstillskott vid undantagande (se senast SFU 1983/84:21). I fråga om ett generellt slopande av nuvarande inskränkningar i denna rätt har utskottet hänvisat till att pensionskommittén i betänkandet (SOU 1977:46) Pensionsfrågor övervägt denna fråga i samband med att kommittén framlagt förslag om att möjligheten att anmäla undantagande från ATP skulle slopas. Pensionskommittén har i fråga om en generell rätt till pensionstillskott vid undantagande framhållit bl. a. följande.

Bakgrunden till bestämmelserna om att ett undantagande från ATP påverkar dels rätten till pensionstillskott, dels anslutningen till arbetsskadeförsäkringen är att man har velat undvika att förmåner utgår som inte skulle ha utgått om vederbörande hade varit med i ATP. I annat fall skulle nämligen såväl pensionstillskott som livränta från arbetsskadeförsäkringen så att säga kostnadsfritt fylla ut den del som försäkrade, som har varit anslutna till ATP, i stället får i form av ATP. För dem som är i aktiv ålder vill kommittén peka på de upprepade möjligheter som berörda kategorier har fått och i princip alltid har haft att få träda in i systemet igen. I vissa fall kommer härvidlag pensionstillskottens storlek att påverkas av ett tidigare undantagande men man bör enligt kommitténs uppfattning hålla i minnet att försäkrade som har anmält undantagande själva en gång har valt att disponera sina inkomster på nämnda sätt. I stället för avgifter till ATP-försäkringen kan ett motsvarande belopp ha använts i t. ex. en rörelse eller för att finansiera en privat pensionsförsäkring. Att det senare visar sig att ett undantagande från ATP får vissa konsekvenser för den försäkrade har kanske mera berott på svårigheter att nå ut med information än på brister i försäkringssystemet.

Kommitténs bedömning var således att nuvarande bestämmelser såvitt gäller rätt till pensionstillskott bör gälla även i fortsättningen och utskottet har senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SFU 1983/84:21, anslutit sig till denna bedömning.

Förslaget om slopande av möjligheten att anmäla undantagande från ATP har genomförts fr. o. m. den 1 januari 1982 (prop. 1980/81:178, SFU 1980/81:28, rskr. 406). I likhet med pensionskommittén avstod regeringen i nämnda proposition från att lägga fram förslag om rätt till pensionstillskott vid undantagande.

Såvitt gäller frågan om pensionstillskott till änkor vars män begärt undantagande från ATP har utskottet däremot ställt sig positivt till att frågan skulle få en lösning. (Se SFU 1982/83:18.) Förslag om pensionstillskott när en änka uppbär ålders- eller förtidspension lades också fram av regeringen i proposition 1983/84:73 om en reformerad efterlevandepensionering, vilken emellertid återkallades i skrivelse 1983/84:95. När ett motionsyrkande om rätt till pensionstillskott till änkor, vars män haft undantagande från ATP, på nytt behandlades av utskottet i betänkandet SFU 1983/84:21 ansåg utskottet, att frågan borde bedömas i samband med övriga frågor om efterlevandepension inom den då aviserade parlamentariska utredningen inom pensionsområdet och föreslog att motionsyrkandet skulle överlämnas till utredningen.

Riksdagen följde utskottet (rskr. 282). Motionsyrkandet har överlämnats till pensionsberedningen.

Utskottet, som vill erinra om att i direktiven till pensionsberedningen angivits att någon ändring vad gäller rätten till pensionstillskott inte bör komma i fråga när det gäller pensionstillskott till den som begärt undantagande från ATP eller inte betalat sin ATP-avgift, avstyrker med det anförda bifall till motionerna 701 och 1269.

Utskottet biträder propositionens förslag till medelsanvisning.

Folkpension till svenska medborgare som är bosatta utomlands

Folkpensionsförmåner tillkommer svenska medborgare som är bosatta i Sverige oberoende av tidigare bosättning utomlands. Rätten till folkpension utomlands är däremot knuten till intjänad ATP-rätt. Folkpension vid bosättning utomlands utgår sålunda i princip i förhållande till den försäkrades poängår inom ATP och är av utförd förvärvsarbete i Sverige före år 1960. För personer som börjat uppbära folkpension den 1 juli 1979 eller är födda år 1929 eller tidigare kan övergångsvis äldre bestämmelser tillämpas som innebär att folkpension kan utgå vid bosättning utomlands om de varit mantalsskrivna i Sverige för det år de fyllt 62 år och de fem åren närmast dessförinnan.

Den som börjat uppbära folkpension vid bosättning i Sverige kan i undantagsfall få uppbära denna utomlands oberoende av ovannämnda villkor. Så är t. ex. fallet om folkpensionären vistas utomlands för vård av hälsan eller för behandling och det finns skälig anledning anta att vården eller behandlingen har avsevärd betydelse för honom.

I motion 423 av Karin Ahrlund och Jan-Erik Wikström anförts att nuvarande bestämmelser medfört att t. ex. medföljande makar till anställda på beskickningar eller till representanter för svenska företag i andra länder inte kan få folkpension utomlands, trots att de arbetat mycket för Sverige. Deras äkta makar har också i stor utsträckning betalat skatt i Sverige och socialavgifter har erlagts av arbetsgivaren. Motionärerna anser att det inte är rimligt att en mycket ringa andel svenskar ställs helt utanför rätten till folkpension och begär förslag från regeringen om en lagändring.

Hugo Hegeland begär i motion 598 (yrkande 1) beslut av riksdagen om att folkpension skall utgå för utlandssvenskar som har erlagt folkpensionsavgift. Om detta yrkande inte skulle bifallas begärs (yrkande 2) beslut om att erlagd folkpensionsavgift skall återbetalas till pensionstagaren.

De nuvarande reglerna om rätt till folkpension vid bosättning utomlands tillkom genom beslut vid 1978/79 års riksmöte (prop. 1978/79:75, SfU 15, rskr. 164). Frågan hade dessförinnan utretts av pensionskommittén som ansett att det inte fanns motiv för att det svenska samhället skall svara för ett socialt grundskydd för personer som är bosatta utomlands. Kommittén framhöll också att folkpensionssystemet är utformat utan krav på avgiftsbe-

talning, intjänande- eller försäkringstid och med enhetliga belopp för alla pensionärer. Mot bakgrund härav borde försiktighet iakttas då det gäller åtaganden om utbetalning av folkpension vid bosättning utomlands. Efter- som folkpensionen även fortsättningsvis borde fylla den dubbla funktionen av socialt grundskydd och grundbelopp för ATP föreslog kommittén, att bestämmelserna skulle utformas enligt den metod som använts på konventionsområdet, dvs. att folkpension utomlands skulle utgå i förhållande till intjänad rätt till ATP eller år av förvärvsarbete före år 1960. Utskottet anser att de ovan återgivna motiven för gällande bestämmelser på området alltjämt äger giltighet. I anslutning till yrkande 2 i motion 598 vill utskottet erinra om att personer som erlagt folkpensionsavgifter eller för vilka arbetsgivaren erlagt sådan avgift i regel också torde ha varit förvärvsarbetande i sådan omfattning att de omfattas av ATP-systemet. Därmed har de möjlighet att åtnjuta pensionsförmåner även utomlands.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 423 och 598.

Vissa frågor i anslutning till förtidspension

Förtidspension utgår enligt gällande bestämmelser till försäkrad som fyllt 16 år för tid före den månad, då han fyller 65 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå till honom, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till folkpension i form av sjukbidrag. Detta bidrag är begränsat till viss tid men i övrigt gäller vad som är föreskrivet om förtidspension även sjukbidrag. Rätt till förtidspension tillkommer också arbetslös försäkrad som fyllt 60 år, och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utgå eller uppburit kontant arbetsmarknadsstöd under 450 dagar. Som ytterligare förutsättning för rätt till förtidspension i dessa fall gäller att den försäkrades möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat tillgängligt lämpligt arbete är nedsatt med minst hälften och att nedsättningen kan anses varaktig.

I motion 2195 av Bengt Westerberg m. fl. begärs, som ett led i andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder, att riksdagen beslutar att överföra ekonomiska resurser från socialförsäkringssystemet till arbetsmarknadsmyndigheterna. Härigenom skulle skapas finansiellt utrymme för att anställa fler handikappade med lönebidrag i stället för att förtidspensionering måste tillgripas.

Utskottet delar till fullo uppfattningen att det såväl ur den enskildes som samhällets synpunkt är angeläget att kraftfulla åtgärder sätts in så att handikappade personer som har möjlighet att arbeta ges tillfälle härtill i

stället för att förtidspensioneras. Såsom utskottet framhöll vid behandlingen av liknande motioner som den nu förevarande vid fjolårets riksmöte (se SfU 1983/84:21) finns det emellertid inte några medel inom socialförsäkringssektorn som är särskilt avsatta för förtidspensionering utan kostnaderna härför är helt beroende av den faktiska omfattningen av antalet förtidspensionerade. Utskottet erinrade i sammanhanget om att socialministern aviserat en översyn av sjukförsäkringens ersättningsregler i syfte att ge försäkringen en mer aktiv roll när det gäller förebyggande och rehabiliterande åtgärder. Översynen har ännu inte påbörjats men enligt vad utskottet erfarit är avsikten att så skall ske inom kort. Utskottet framhöll också att handikappkommittén (A 1982:02) arbetade med frågan om ett rehabiliteringsstöd som skall ge unga handikappade arbete, praktik eller utbildning i stället för pension. Kommittén har numera avgivit sitt slutbetänkande Ds A 1984:12 Vågar till arbete för handikappade. Betänkandet är föremål för remissbehandling.

Mot den angivna bakgrunden anser utskottet att motion 2195 (yrkande 1) inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motion 2435 av Agne Hansson och Gösta Andersson belyser reglerna om rätt till förtidspensionering ur en annorlunda aspekt. I motionen ges ett exempel på hur en person, som erhållit förtidspension beräknad på en relativt hög tidigare inkomst, efter rehabilitering och återgång till arbete med en lägre lönenivå får en ekonomiskt sämre standard än vad förtidspensionen givit honom. Motionärerna framhåller att sådana effekter självklart inte stimulerar handikappade till att söka sig ut i arbetslivet och de begär ett tillkännagivande till regeringen om att åtgärder vidtas så att reallöneminskning inte uppstår vid övergång från pensionering till arbete.

Såvitt utskottet kan finna skulle de av motionärerna påtalade effekterna inte kunna åtgärdas inom ramen för bestämmelserna om förtidspension på annat sätt än genom en sänkning av förtidspensionens nivå. En sådan ändring vill utskottet inte medverka till. Det finns också anledning erinra om att rätten till förtidspension är beroende av i vilken grad arbetsförmågan är nedsatt och att bestämmelserna inte ger utrymme för den enskilde – om förutsättningarna för förtidspension saknas – att välja pension om detta skulle vara mer ekonomiskt fördelaktigt.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 2435.

Helge Klöver och Nils Nordh erinrar i motion 503 om att fr. o. m. år 1980 har införts möjlighet för personer med partiell förtidspension att förvärva pensionspoäng på inkomster vid sidan av pensionen. Motionärerna anser att även förtidspensionärer med partiell pension som hade inkomst av förvärvsarbete före den nämnda tidpunkten bör kunna kompenseras med pensionspoäng i efterhand och därmed få ett förstärkt pensionskydd. De begär ett tillkännagivande till regeringen om att det bör utredas på vilket sätt en kompensation kan ske.

Utskottet konstaterar att det torde vara i det närmaste omöjligt att i

efterhand göra en beräkning av i vilka fall som en förtidspensionär med partiell förtidspension före år 1980 hade sidoinkomster som kunde ha gett pensionspoäng överstigande antagandepoäng för förtidspensionen. Något underlag för en sådan beräkning finns inte hos de berörda myndigheterna. Enbart vid tidpunkten för reformens införande beräknades 275 000–300 000 förtidspensionärer kunna bli berörda av den. De allra flesta av dessa, liksom tidigare förtidspensionärer, skulle sannolikt numera inte kunna själva förete något underlag för en retroaktiv poängberäkning. Reglerna om antagandepoängen som garanti för ålderspensionsskyddet innebär dessutom att en poängberäkning på förtidspensionärens sidoinkomster i många fall inte leder till något högre pensionsskydd. Frånsett de nämnda svårigheterna har utskottet principiella invändningar mot att sex år efter reformens införande ge den en retroaktiv verkan. Frågan aktualiserades inte heller vid reformens genomförande. Utskottet anser med det anförda att riksdagen bör avslå motion 503.

Inkomstprövningen av äldre änkepensioner och hustrutillägg

Fr. o. m. den 1 juli 1960 slopades den dittillsvarande inkomstprövningen av änkepensionen inom folkpensioneringen. I samband med reformen infördes särskilda övergångsbestämmelser för inkomstprövning av änkepension som utgår till kvinna vars make har avlidit före den nämnda tidpunkten. Övergångsbestämmelserna innebär att om dödsfallet inträffat före den 1 juli 1958 utgår hela änkepensionen efter inkomstprövning. Har dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958–den 30 juni 1959 omfattar inkomstprövningen två tredjedelar av änkepensionen. I de fall dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1959–den 30 juni 1960 omfattar inkomstprövningen endast en tredjedel av änkepensionen.

I motion 1721 av Lennart Brunander begärs förslag från regeringen om att inkomstprövningen av änkepension skall slopas. Motionären framhåller att systemet med inkomstprövning av endast vissa änkepensioner är orättvist och leder till ett ganska stort merarbete för försäkringskassorna.

Frågan om slopande av inkomstprövningen av nu ifrågavarande änkepensioner har prövats av pensionskommittén som i sitt slutbetänkande SOU 1981:61, Familjepension, inte ansett sig böra föreslå någon ändring av gällande bestämmelser. Kommittén har därvid anslutit sig till de bedömningar som pensionsförsäkringskommittén på sin tid gjorde i betänkandet SOU 1971:19, Familjepensionsfrågor m. m., nämligen att sociala skäl knappast kunde åberopas för ett slopande av inkomstprövningen, eftersom en sådan åtgärd främst skulle gynna de änkor som har andra inkomster vid sidan av pensionen och inte vara till fördel för de änkor som befinner sig i en ekonomiskt svag situation. Kostnaden för att slopa inkomstprövningen beräknades av pensionskommittén till mer än 10 milj. kr., ett belopp som kommittén ansåg kunde användas till mer angelägna ändamål. Pensionskom-

mittén, som samtidigt lade fram förslag om en genomgripande reformering av efterlevandepensionen som bl. a. innebar att det ekonomiska stödet i ökad utsträckning inriktades på efterlevande barn och att stödet till efterlevande vuxna gavs en mer behovsriktad utformning, ansåg mot denna bakgrund att det inte var motiverat att samtidigt föreslå en åtgärd som fick till följd att änkepensioneringen i dess nuvarande form ytterligare framhövs.

Utskottet ansluter sig till pensionskommitténs bedömningar och avstyrker bifall till motion 1721.

Hustru till ålders- eller förtidspensionär kan uppbära hustrutillägg om hon fyllt 60 men inte 65 år och själv inte uppbär ålders- eller förtidspension samt makarna varit gifta i minst fem år. När särskilda skäl föreligger kan hustrutillägg utgå även före 60 års ålder eller när äktenskapet varat kortare tid än fem år. Hustrutillägget är inkomstprövat.

Görel Bohlin anför i motion 1717 att de nuvarande bestämmelserna om inkomstprövning av hustrutillägget, medför att även hustrur med betydande inkomster kan bli berättigade till hustrutillägg. Hon belyser detta med ett räkneexempel i vilket makarnas sammanlagda årsinkomst inkl. mannens pension uppgår till ca 150 000 kr. och hustrutillägget till ca 7 000 kr.

Genom beslut vid föregående riksmöte (prop. 1983/84:40, SfU 10. rskr. 85) har bestämmelserna om inkomstprövning av hustrutillägget skärpts väsentligt fr. o. m. den 1 januari 1984. Genom de ändrade bestämmelserna blir hustrutillägget – frånsett vissa övergångsfall – helt bortreducerat när makarnas gemensamma inkomster inkl. mannens pension uppgår till ca 130 000 kr. Motionens syfte synes härigenom redan vara tillgodosett.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att proposition 1983/84:73 om en reformering av efterlevandepensioneringen m. m. innehöll förslag om en avveckling av hustrutillägget. Propositionen återkallades och föranledde inte något ställningstagande från riksdagens sida till det nämnda förslaget. Utskottet förutsätter att frågan på nytt kommer att prövas av pensionsberedningen.

På grund av det anförda anser utskottet att motion 1717 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ansökan om ålderspension

För att ålderspension skall beviljas fordras att den försäkrade gör en ansökan hos försäkringskassan. I de fall den försäkrade redan åtnjuter folkpension (förtids- eller änkepension) räknar försäkringskassan dock om pensionen till ålderspension fr. o. m. att den försäkrade fyller 65 år, om han inte meddelat att han vill skjuta upp uttaget. Ansökningsblanketten för ålderspension innehåller, förutom uppgifter om civilstånd, barn under 16 år, tidigare förvärvsarbete utomlands och utländska pensioner eller yrkesskadeersättningar, även uppgifter för beräkning och inbetalning av preliminär skatt och för utbetalning av pensionen.

Lennart Brunander och Karin Israelsson anför i motion 499 att ansökningsförfarandet innebär ett onödigt byråkratiskt förfaringsätt och borde kunna ersättas med en automatisk utbetalning av pensioner fr. o. m. när den försäkrade fyller 65 år. Ett tänkbart förfaringsätt vore därvid att försäkringskassan meddelar den försäkrade tre månader före 65-årsdagen att pension kommer att utbetalas från en viss dag. Den som önskar skjuta upp uttaget kunde då meddela försäkringskassan detta. Motionärerna begär förslag från regeringen om en automatisk utbetalning av ålderspensionen.

Eftersom den nuvarande ansökningsblanketten för ålderspension innehåller vissa uppgifter som försäkringskassan endast kan få från den försäkrade måste försäkringskassan även vid en automatisk utbetalning av pension i förväg ta kontakt med den försäkrade för att erhålla dessa uppgifter. Den nuvarande ansökningsblanketten tjänar även som en kontroll av att uppgifter som redan är kända för försäkringskassan eller kan inhämtas från annat håll är aktuella och riktiga. Enligt utskottets mening finns det därför inte skäl för ändring av nuvarande bestämmelser om att en nybeviljad pension föregås av ett ansökningsförfarande, och utskottet avstyrker bifall till motion 499.

Utbetalning av pension vid institutionsvistelse

Kommun eller landstingskommun kan enligt 10 kap. 3 § AFL i vissa fall ha rätt att uppbära den pensionsberättigades pension när han får vård och försörjning på anstalt eller eljest på deras bekostnad. Närmare bestämmelser härom återfinns i kungörelsen (1982:393) om rätt i vissa fall för kommun eller annan att uppbära folkpension. I kungörelsen stadgas bl.ä. att om en pensionsberättigad under hel månad bor kostnadsfritt i elevhem, vårdhem, specialsjukhus eller inackorderingshem som avses i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller åtnjuter omsorger enligt nämnda lag och bor i enskilt hem på bekostnad av landstingskommun eller kommun som ej tillhör landstingskommun, äger den som driver anstalten eller inrättningen eller eljest svarar för kostnaden för vården eller omsorgen att såsom ersättning för vården uppbära den pensionsberättigades folkpension för månaden. Den pensionsberättigade skall dock förbehållas en del av pensionen för personliga behov.

Bengt Lindqvist begär i motion 1277 ett tillkännagivande till regeringen om att de nämnda bestämmelserna bör ändras så att pensionen vid institutionsboende alltid skall uppbäras av den pensionsberättigade själv eller hans ställföreträdare. Motionären framhåller att nuvarande regler framstår som otidsenliga och onödiga eftersom utvecklingen går mot större självständighet även för gravt handikappade. Det har, anför han, under senare år blivit allt vanligare att huvudmännen för anstalten inte utnyttjar sin rätt att automatiskt uppbära pensionen från den som bor i bostad som tillhandahålls av landstingets omsorgsverksamhet. Av normaliseringskäl och pedagogiska skäl låter man den pensionsberättigade själv uppbära sin

pension för att sedan till landstinget erlägga betalning för kost och logi. Erfarenheterna av detta system anses, anför motionären, goda.

Den nu aktualiserade frågan har nyligen varit föremål för en utredning inom riks försäkringsverket. I betänkandet Ds S 1984:9, Pensionsförmåner vid institutionsvistelse, föreslår verket att personer som vistas på statliga insitutioner eller i hem för vård eller boende inom ramen för socialtjänsten skall få behålla sina pensionsförmåner och endast få avdrag på pensionen eller betala en egenavgift beräknad med utgångspunkt från kostnaden för uppehållet. Beträffande pensionsberättigade som är omhändertagna enligt omsorgslagen föreslås dock oförändrade regler.

Regeringen har den 21 februari 1985 beslutat om en lagrådsremiss med förslag till lag om särskilda omsorger för psykiskt utvecklingsstörda m. fl. Vid beredningen har frågan om avgifter för särskilda omsorger enligt den föreslagna lagen övervägts. De i lagrådsremissen föreslagna avgiftsreglerna bygger på att särskilda bestämmelser om rätt för landstingskommun att i vissa fall uppbära folkpension finns kvar.

Utskottet anser med det anförda att riksdagen bör avslå motion 1277.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *värdesäkringssystemet m. m.*
att riksdagen avslår motion 1984/85:505,
2. beträffande *rörlig pensionsålder*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:986 och 1984/85:2192,
3. beträffande *efterlevandepensioneringen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2691 yrkande 2,
4. beträffande *pensionsstillskott vid undantagande från ATP*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:701 och 1984/85:1269 yrkande 1,
5. beträffande *anslag till Folkpensioner*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motion 1984/85:1269 yrkande 2 till *Folkpensioner* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 44 700 000 000 kr.,
6. beträffande *folkpension till svenska medborgare utomlands*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:423 och 1984/85:598,
7. beträffande *överföring av socialförsäkringsmedel till arbetsmarknadsmyndigheterna*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2195 yrkande 1,
8. beträffande *ekonomisk standard vid övergång från förtidspension till arbete*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2435,
9. beträffande *retroaktiv kompensation genom pensionspoäng till förtidspensionärer*

- att riksdagen avslår motion 1984/85:503.
10. beträffande *inkomstprövning av änkepension*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1721,
11. beträffande *inkomstprövning av hustrutillägg*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1717,
12. beträffande *slopande av pensionsansökan*
att riksdagen avslår motion 1984/85:499,
13. beträffande *utbetalning av pension vid institutionsvistelse*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1277.

2. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension. Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 3 (s. 63–64) framlagda förslag och hemställer att riksdagen till *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 710 000 000 kr.

3. Vissa yrkesskadeersättningar m. m. Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 4 (s. 64–65) framlagda förslag och hemställer att riksdagen till *Vissa yrkesskadeersättningar m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 3 250 000 kr.

Stockholm den 12 mars 1985

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Elis Andersson (c), Börje Nilsson (s), Allan Åkerlind (m), Ralf Lindström (s), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Margó Ingvardsson (vpk), Barbro Nilsson i Visby (m), Ingegerd Elm (s), Monica Andersson (s) och Kenth Skårvik (fp).

Reservationer

1. Värdesäkringssystemet m. m. (mom. 1)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Såsom ovan" och slutar på s. 5 med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Såsom påtalats i motion 505 missgynnar nuvarande pensionssystem låginkomsttagare och då framför allt kvinnorna. Eftersom pensionsgrundande inkomst endast beräknas på inkomster överstigande ett basbelopp får

låginkomsttagare – främst kvinnor – en förhållandevis lägre pensionspoäng än andra inkomsttagare. Beräkningen av ATP-poäng borde därför förändras så att personer med låga löner får tillgodoräkna sig även det först intjänade basbeloppet. Ett annat förhållande som förstärker skillnaderna i pensioner är den nuvarande metoden för värdesäkring, som ger kompensation för prisökningar under året i förhållande till pensionens storlek trots att prisökningarna varit lika stora för alla pensionärer. En rättvisare beräkning av pensionernas värdesäkring är därför motiverad. Vidare bör vid en förändring av metoden för värdesäkring en återgång ske till den tidigare gällande 3-procentsregeln, innebärande att en uppräknig av basbeloppet sker när konsumentprisindex stigit med 3 %.

Under senare år har pensionerna urholkats genom beslut åren 1980 och 1981 om ändrad basbeloppsberäkning och beslutet 1983 om avräkning av devalveringseffekten på basbeloppshöjningen. En plan för standardhöjningar och särskilda höjningar för dem som saknar eller har låg ATP bör därför utarbetas.

Enligt utskottets mening bör pensionsberedningen få tilläggsdirektiv att utarbeta förslag till förändringar av pensionssystemet i enlighet med det anförda. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment I vid punkt I bort hemställa

1. *beträffande värdesäkringssystemet m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:505 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anført.

2. *Rörlig pensionsålder (mom. 2)*

Kenth Skårvik (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Inte heller" och slutar med "till motionerna" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör man sträva efter en större valfrihet när det gäller övergång från yrkesliv till pensionering. Delpensioneringen ger visserligen möjlighet till en successiv övergång. Även den som uppnått den allmänna pensionsåldern, 65 år, bör emellertid ha rätt till ett förvärvsarbete anpassat efter de individuella förutsättningarna. En rörlig pensionsålder i dess egentliga betydelse bör därför eftersträvas så att var och en mellan 60 och 70 år efter eget bestämmande och på likvärdiga ekonomiska villkor kan få välja tidpunkt för pensionering. Detta skulle sannolikt få som bieffekt att behovet av förtidspensionering av arbetsmarknadsskäl skulle minska. Utskottet anser att pensionsberedningen bör ges i uppgift att också pröva dessa frågor.

dels att utskottet under moment 2 vid punkt 1 bort hemställa

2. beträffande *rörlig pensionsålder*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2192 och med avslag på motion 1984/85:986 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. *Efterlevandepensioneringen (mom. 3)*

Nils Carlshamre, Allan Åkerlind, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Såvitt gäller" och slutar med "till motionen" bort ha följande lydelse:

När regeringen i slutet av år 1983 lade fram en proposition om en reformering av efterlevandepensioneringen kritiserades förslaget i en motion från moderata samlingspartiet. Särskilt allvarligt var att förslaget hade inslag av retroaktiv lagstiftning.

Även om det råder enighet om behovet av en reformering av efterlevandepensioneringen måste enligt utskottets mening övergången till ett nytt system utformas så att vissa grundkrav tillgodoses. Ett sådant krav är att rättssäkerheten måste tryggas genom att "intjänad" och registrerad pensionsrätt enligt nuvarande regler får finnas kvar och aktualiseras när mannen avlider. Ett annat krav är att övergångstiden görs lång så att familjerna får möjlighet att till överkomliga kostnader bygga upp ett kompletterande försäkringsskydd. Slutligen måste ett nytt system ta hänsyn till att den efterlevande kan behöva vara hemma för att ge barnen vård och tillsyn.

Utskottet anser att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna att de nämnda riktlinjerna bör gälla för den kommande översynen av efterlevandepensioneringen.

dels att utskottet under moment 3 vid punkt 1 bort hemställa

3. beträffande *efterlevandepensioneringen*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2691 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. *Pensionstillskott vid undantagande från ATP (mom. 4)*

Nils Carlshamre (m), Elis Andersson (c), Allan Åkerlind (m), Karin Israelsson (c), Siri Häggmark (m) och Barbro Nilsson i Visby (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 7 med "Utskottet har" och slutar på s. 8 med "och 1269" bort ha följande lydelse:

Gällande bestämmelser om avräkning av pensionstillskott mot den ATP som skulle ha utgått om undantagande inte skett kan få den konsekvensen att en ålderspensionär som enda pension kan komma att uppbära grundbeloppet inom folkpensioneringen. Enligt utskottets mening talar flera omständighe-

ter för att man inom pensionstillskottssystemets ram bör stödja dem som inte kan uppbära den för andra försäkrade garanterade minimivån, som utgörs av grundpension jämte pensionstillskott. Sålunda hade de som vid tilläggs-pensioneringens uppbyggnadsskede anmälde undantagande från ATP inte möjlighet att förutse pensionstillskottens införande år 1969 och vad som skulle bli följderna av bestämmelserna härom. Dessutom är det framför allt fråga om personer som på grund av låga inkomster och dålig lönsamhet inte ansåg sig ha råd att betala de dyra avgifterna till ATP. Vidare kan pensionstillskotten inte ses som en förmån inom ATP-systemet utan får i princip anses vara en skattefinansierad låginkomstutbytesfyllnad och standardsäkring. Härtill kommer att de flesta som uppbär pensionstillskott inte direkt har bidragit till finansieringen av ATP. Taxeringsbestämmelserna har också medfört att företagare som har begärt undantagande från ATP under sina aktiva år har betalt högre stats- och kommunalskatt än den som med samma bruttoinkomst av jordbruk eller rörelse har varit ansluten till ATP genom att ATP-avgiften hela tiden har varit avdragsgill vid inkomsttaxeringen och därmed sänkt underlaget för beräkning av skatten.

Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen bör besluta att alla folkpensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr. o. m. den 1 januari 1986 skall ha rätt till pensionstillskott. Undantag bör enligt utskottets mening göras endast för dem som den 1 juli 1982 hade ett gällande undantagande.

dels att utskottet under momenten 4 och 5 vid punkt 1 bort hemställa

4. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP*

att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:701 och 1984/85:1269 yrkande 1 antar följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:694) om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Häri genom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1981:694) om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har undantagande från försäkringen för tilläggs-pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning av pensionstillskott enligt 3 § hänsyn tagas till den tilläggs-pension som skulle ha utgått

Reservanternas förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har undantagande från försäkringen för tilläggs-pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning enligt 3 § av pensionstillskott till försäkrad som den 1 juli 1982 hade ett gällande undantagande

Nuvarande lydelse

om undantagande ej ägt rum.

Reservanternas förslag

hänsyn tagas till den tilläggs pension som skulle ha utgått om undantagande ej ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om pensionstillskott för tid före ikraftträdandet.

5. beträffande *anslag till Folkpensioner*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1269 yrkande 2 och med anledning av proposition 1984/85:100 till *Folkpensioner* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 44 750 000 000 kr.

Särskilda yttranden

Kent Skårvik (fp) anför

1. *Överföring av socialförsäkringsmedel till arbetsmarknadsmyndigheterna*

Det är angeläget att handikappade personer i så stor utsträckning som möjligt kan beredas sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden och att samhället anstränger sig för att finna möjligheter som innebär att arbete kan erbjudas också för de personer för vilka förtidspensioneringen förefaller vara det mest näraliggande alternativet. Förtidspensionering innebär ofta ökade kostnader för samhället jämfört med kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska och andra insatser för att bereda handikappade sysselsättning. Enligt min mening bör statsmakterna i högre grad än hittills beakta detta vid medelstillelningen till arbetsmarknadspolitiska insatser för handikappade. Härigenom skulle på sikt kostnaderna för förtidspensioneringen kunna minskas. Med hänsyn till att folkpartiet i motion 2194, som behandlas av arbetsmarknadsutskottet, lagt fram förslag till arbetsmarknadspolitiska insatser för handikappade, kommer frågan från vår sida att följas upp i det sammanhanget. Jag avstår därför f. n. från vidare yrkande.

2. *Folkpension till svenska medborgare utomlands*

Gällande bestämmelser för rätt till folkpension utomlands medför att medföljande makar till t.ex. tjänstemän vid utrikesförvaltningen och svenska företag utomlands drabbas hårt när de väljer att bosätta sig utomlands efter pensionering. Ändå har merparten av dem tvingats att avsätta mycken tid och arbete på att sköta en representation som är en förutsättning för framgången med makens arbete. Till följd av att arbetet varit oavlönat uppfylls inte förutsättningarna för rätt till folkpension. Enligt min mening är det angeläget att olika vägar prövas för att rätta till denna orättvisa. Med hänsyn till att pensionsberedningens direktiv innebär en stor

frihet att pröva olika frågor inom pensionsområdet utgår jag från att en närmare prövning av möjligheterna att bevilja den aktuella gruppen folkpension utomlands t. ex. genom ett dispensförfarande kan ske inom ramen för utredningsarbetet.